

1719 Jens Nilsøn Parelius

Elleveårskrigen går mot sin slutt, det er 1719 og Norge er i ferd med å komme seg etter Karl den 12's mislykkede innfall. En periode som førte Norge ut i den ytterste nød. Generalløytnant Armfeldts felttog la Trøndelag i ruiner, mens de berømte karolinere selv måtte bøte med livet i et antall av 3 700 i Tydalsfjellene da Norges naturkrefter tok en skjebnesvanger hevn. - Ikke siden Svartedauden i 1349 hadde gravfølgene mot kirkegårdene vært hyppigere. Pest og utarming reduserte befolkningen til det halve i samtlige Trønderbygder. Trondheim hadde 7 000 innbyggere, mens befolkningen i Norge var 700 000. I Stjørdalsbygdene ble folketallet raskt redusert fra 3 - 4000 til under 2 000. Av de 7 000 i Trondheim under beleiringen døde over 2 000. I Stjørdal var det 507 personer høsten 1718, - ett år senere var 392 døde, og svært få nye kommet til.

Middelaldrende bar kontinuerlig kister mot Værnes kirke. I de var det mest gamle og spedbarn. Svært få hadde omkommet som resultat av krigshandlinger. Det var en krig uten skudd. Det var en krig nesten uten trefninger. Det var en krig mot pest, epidemier, utarming, sult og kulde.

Kapellan Jens Nilsøn Parelius

På denne tiden begynte Jens Nilsøn Parelius sin embetsgjerning som kapellan i Trondheim. Med det besegles skjebnen for mange i Stjørdalen. En mørk tid begynner. Da de fleste trodde det gikk mot lysere tider etter Armfeldt, Karl den 12's og den store nordiske krigs elendighet - brer mørkets svartkledde menn sitt slør over landet, ledet av Romsdalens Syvstjerne med Tomas von Wessen i spissen, puritanismens og moralens far.

Jens Nilsøn Parelius var født på Nesset i Romsdal. Han hadde i utgangspunktet en lysende hjerne som kunne såvel sin juridikum som sin bibel, - men var kjent som en kverulant og lite fleksibel personlighet. Han tilhørte de mørkeste av de mørke. Som kapellan i Trondheim spredte Jens Nilsøn Parelius uhygge i sitt nærmiljø. Han var til stor irritasjon for prosten. Blant annet dro han til København og klaget sin nød til øvrigheten over kirkens udugelige overordnede i Trondheim - de var for liberale.

Freden i Fredriksborg mellom Danmark/Norge på den ene siden og Sverige på den annen, samt freden i Nystad mellom Sverige og Russland gjorde slutt på Sverige som stormakt en gang for alle. Menneskene i Norge turde å smile igjen. Men Jens Nilsøn Parelius utviklet mer og mer tungsinn. Parelius nådde ikke frem i København, men fikk kraftig irectesettelse for å ha reist til hovedstaden uten biskopens samtykke. Dette ga påskudd for prosten - senere biskop Hagerup, til å bli kvitt en plage i sitt prosti, og Parelius ble beordret som prest til Værnes kirke etter den berømte Johan Grøn som døde i 1727. Ei heller på Værnes skulle han slutte med å fremkalle de mørke krefter. Han kom stadig med forordninger ovenfor sin menighet, og var konstant i rettsmøter. Hans forhold til lensmannen Hans Friis var som hund og katt.

Puritanske holdninger dominerte

Selv om en følte at storpolitikken slapp taket og en nok var kvitt en byrde i form av mindre krigsskattlegging, så senket det seg en annen ufred over bygdene. De geistlige og embetsveldet stod i stadige maktkamper, og mørkets makter innførte forordninger til demping av livets få gleder. Respekten for kirken var stor, og en fulgte lydlig herrens bud, selv om det kunne bli i meste laget med nøysomhet. Kun visse klesdrakter kunne brukes. Herredsstyret innførte forbud mot kaffe. Den var forbeholdt byfolket. Ved dåp og begravelse skulle det bare serveres mat til utabygds gjester. Skulle en arrangere bryllup fikk en kun ha 34 gjester over en dags feiring. En kunne søke om feiring for neste dag, men da bare for 16 gjester. Og feiringen måtte avsluttes allerede Kl 12 på formiddagen. I Stjørdalsboka, bind III, side 92 - vedrørende Hollan på Skatval, nevnes en Jon Henrikson Hollan som måtte betale 5 dlr, 3 ort og 18 skilling i bøter fordi han til sitt bryllup hadde bedt inn 5 personer mer enn lovlig etter forordningen fra 1750-tallet. Livets glade stunder var ikke enkle under Jens Nilsøn Parelius.

Kirkens smålighet

På Værnes prestgård var Jens Parelius i en krangel med salige enkefru Hr.Grøn. Det dreiet seg om en seng som presten vil bli av med. Småligheten rådde i det pietistiske system. Bygda led av mismot gjennom skremsel og trussel om all verdens mørke makter. Stadige avstraffelser fra øvrigheta tærte på. Allmuen gikk sine to-tre mil til nærmeste kirke hver søndag for å få trøst og hjelp. *"Men hvor er han Gud ? Er det bare tomme ord ? Vi følger hans bud, men livet farer likevel så hardt med oss"*. Slik følte mange det i Stjørdalen under Jens Nilsøn Parelius sin prestetid fra 1727 til 1754.

